

Nya bibliotek i Pécs och Umeå

Joakim Lilljegen

Sydtransdanubiens regionbibliotek och kunskapscentrum. I källarvåningen finns restaurang, kafé och föreläsningssalar.

Artikelförfattaren deltog vid en internationell konferens för bibliotekariestudenter, Bobcatss, i Szombathely i Ungern i januari i år. Hans rapport utgörs av intryck av det nya biblioteket i Pécs och han gör paralleller till det planerade biblioteket i hemstaden Umeå

I höstas invigdes ett nytt bibliotek i Pécs, den dåvarande europeiska kulturhuvudstaden. Pécs, som är Ungerns femte största stad, ligger i den södra delen av landet och är även känt under sitt tyska namn Fünfkirchen. Det nya biblioteket heter *Dél-Dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközpont*, "Sydtransdanubiens regionbibliotek och kunskapscentrum". Det fungerar som nytt huvudbibliotek för de tre sydvästliga provinserna Baranya, Somogy och Tolna (Branau, Schomodei och Tolnau) och utgör kombinerat folk- och universitetsbibliotek för staden Pécs.

I slutet på januari hade jag nöjet att besöka det nya biblioteket i Pécs. Byggnaden har en mycket imponerande arkitektur; genom de sex våningarna går ett konformat torn med mosaik på insidan. Överst där konen tar slut finns en takveranda som förhoppningsvis kommer att fungera som kafé under regnfria dagar framåt sommaren. Runtom konen är en stor öppning, så man kan se mellan bottenplan och översta våningen. Öppet, ljus och fräscht, helt enkelt.

Just när jag var där hade provperioden på universitetet precis avslutats och därför lyste stadens 30 000 studenter, som bara veckan före nästan hade överbelamrat stället, med sin frånvaro. Istället var det mest pensionärer och barnfamiljer som satt där och läste eller samlade på sig böcker som de skulle låna, så alla de nya datorerna fick en välbehörlig paus efter att ha använts från öppning till stängning under hela tentatiden.

Pécs nya bibliotek är stort, men tydligen inte tillräckligt stort. Många av bibliotekets böcker finns kvar i de gamla biblioteksbyggnaderna som nu fungerar som magasin och inte är öppna för allmänheten. Om man vill komma åt någon bok därifrån måste man beställa den till den nya byggnaden vilket i regel tar ett dygn.

I Pécs träffade jag en tjej som pluggade ryska och inte riktigt var nöjd med det nya systemet. Tidigare hade universitetsbibliotekets ryska avdelning legat i samma byggnad som den språkliga institutionen, och därför hade det varit smidigt och lätt att få tag på de böcker som hon behövde. Nu är hon tvungen att gå till andra sidan stadskärnan för att beställa böcker som förvaras i samma byggnad som hon har sina föreläsningar, och dessutom dröjer det ett dygn innan hon får boken i sina händer.

Andra hade haft mer tur. En läkarstudent som jag träffade var riktigt nöjd med det nya biblioteket som bara låg ett kvarter bort från där han bodde. Nu hade han tillgång till hela stadens, universitetets och regionens samlingar bara ett stenkast från sitt hem. Dessutom gillade han de generösa öppettiderna, åtta till åtta dagligen.

Efter Pécs-vistelsen för jag vidare till Szombathely (Steinamanger), en pittoresk, halvstor stad nära den österrikiska gränsen. Där deltog jag, tillsammans med fyra kurskamrater och två lärare, som representant för Bibliotekshögskolan i Borås vid en internationell konferens om biblioteks- och informationsvetenskap. Konferensen, som har det något otympliga namnet Bobcatss (ursprungligen en förkortning för de städer som tog initiativ för den första sammankomsten för nitton år sedan), samlade flera hundra bibliotekariestudenter från ett tjugotal olika länder. Många av dem var givetvis ungrare, bland andra Etelka Anna Alpek, Piroška Herkó och Aliz Horváth, som pluggade på bibliotekarielinjen vid Pécs universitet. De tre höll ett föredrag om för- och nackdelar med det nya integrerade biblioteket i sin hemstad.

Överlag är de flesta, både bibliotekarier och besökare, mycket positiva. Utbudet är större, samlingarna täcker in fler ämnesområden och många fler olika genrer, den tekniska utrustningen är modern och

byggnaden storslagen. Det stora minuset är dock att verksamheten i många äldre biblioteksfilialer har upphört på grund av det nya regionbiblioteket. Avståndet till biblioteket är ju en viktig faktor för många användare, särskilt de äldsta och de yngsta. Detta var något som Etelka Anna, Piroška och Aliz också hoppades att andra nya, integrerade bibliotek i Ungern och resten av Europa skulle ta lärdom av.

Dessutom dras biblioteket med en del byggnadstekniska fadäser. En av de spektakulära glasfasaderna rasade samman efter vinterns snöfall. Nederbörden hade också lett till vattenskadorna på en del av byggnaden, och därför var man tvungen att påbörja renoveringsarbete nästan innan huset stod klart. Detta borde lära att funktionen faktiskt är viktigare än formen. Visst är det läckert med nya, häftiga glasfasader, men utgångspunkten för nya byggnader måste ändå vara att de ska kunna tåla det lokala klimatet.

Om tre år kommer min gamla hemstad Umeå att ha äran att överta titeln som europeisk kulturhuvudstad. Också där ska man bygga ett nytt bibliotek, eller ett "Kulturmötenas hus", som ska ligga på norra kajplatsen vid Ume älv, där det idag mest bara finns parkeringsplatser. Förhoppningsvis kommer det att bli ett stort lyft för kulturlivet och stadskärnan i Umeå, och dessutom föra folk närmare älven, som annars lätt blir undanskymd av biltrafiken.

Vilken sorts bibliotek som ska byggas i Umeå verkar ännu inte vara bestämt, men med tanke på att platsen ligger långt från universitetsområdet lutar det väl snarare åt ett folkbibliotek än åt något slags integrerat bibliotek. Däremot kommer biblioteket att dela tak med andra verksamheter. Det enda som har beslutats om i skrivande stund är ett kvinnohistoriskt museum, men mer lär tillkomma innan de första spadtagen tas senare i år.

Min förhoppning är att grundandet av det nya biblioteket inte kommer att leda till att några av de andra 25 biblioteken i umeregionen kommer att tvingas stänga. Och det är kanske inte heller omöjligt – i beslutet om det nya biblioteket fastslås nämligen också att kommunen ska se till att det även i fortsättningen ska finnas en icke-kommersiell mötesplats på Vasaplan, stället där dagens stadsbibliotek ligger. Även om större delen av verksamheten flyttas till den nya platsen närmare älven, kan kanske det nuvarande stadsbiblioteket bli kvar som exempelvis en tidnings- och tidskriftsfilial.

Hur byggnaden kommer att se ut rent arkitektoniskt är inget som jag oroar mig för. Dels kan det inte bli sämre än den parkeringsplats som ligger där idag, dels har man under de senaste åren rest flera estetiskt tilltalande byggnadsverk i staden, till exempel den nya tågstationen Umeå östra, som byggdes i samband med Botniabanen, och Kolbäcksbromen, som förbinder de två älvstränderna en bit nedströms om centrum. I Umeå är man väl dessutom mer van än på många andra håll att bygga så att det håller för snön. Därför hoppas och tror jag att det nya Kulturmötenas hus kommer att ha samma fördelar som Sydtransdanubiens regionbibliotek och kunskapscentrum, men undvika de missöden och barnsjukdomar som det ungerska biblioteket har råkat ut för.

Läs mer på:

tudaskozpont-pecs.hu (endast tillgänglig på ungerska)
umea2014.se (ej tillgänglig på ungerska)
bobcatss2001.com (konferensens i Szombathely hemsida)

Joakim läser till bibliotekarie vid Högskolan i Borås